

BEVEZETÉS

2016-ban jelent meg a „Család és rokonság nyelvek tükrében” című tanulmánykötet (Hidasi et al. 2016). A kötet szerzői a családi és rokonsági kapcsolatok elnevezéseinek vizsgálata után új feladatra vállalkoztak: a színnevezések szemantikai mezőjének sokoldalú vizsgálatára. A családi és rokonsági viszonyok tanulmányozása tárgya lehet a szociológiának, a politikatudománynak, a történettudománynak. A családhoz, a rokonsági kapcsolatok kialakulásához fűződő népszokásokat vizsgálhatja a néprajztudomány. A családi és rokonsági elnevezések jellemzőinek sokoldalú leírása természetszerűleg témája lehet a nyelvtudománynak. A fentebb említett kiadvány legfontosabb célja „tizenkét európai és távol-keleti nyelv (angol, finn, francia, japán, kínai, koreai, német, olasz, orosz, román, spanyol, szerb) család- és rokonsági terminusainak leírása és egybevetése a megfelelő magyar nyelvi kifejezésekkel” (i. m.: 12) volt.

A családi és rokonsági kapcsolatok elnevezéseitől eltérően a színnevezések, a színnevek hátterében egyértelműen természeti, fizikai jelenség, a fény, illetve a színek, azok érzékelése áll. A színek és a színjelenségek érzékelésének vizsgálata ennek megfelelően a természettudományok és az orvostudomány körébe tartozik. A színek azonban igen jelentős szerepet játszottak és játszanak az emberi társadalomban is. Színek nélkül szegényesebb lenne a művészet, de a mindennapi élet is. A sok-sok színt és színárnyalatot valószínűleg minden történelmi korszakban különböző színnevezésekkel nevezték meg, és ez történik ma is. Gondoljunk – csupán utalásszerűen megemlítve – arra, hogy például a magyar nyelv korábban milyen árnyaltan tudta megkülönböztetni a lovakat a különböző színek megnevezésével, vagy jelenleg hányféle színnév van a német autóipar szaknyelvében. A színnevezések vizsgálata tehát hálás, de viszonylag nehezen feldolgozható témája a nyelvtudománynak is, hiszen míg egy-egy nyelvben a család- és rokonsági terminusok száma néhány százra tehető, a színnevezések száma egyetlen nyelvben is néhány ezer.

E kötetnek a célja a **szín(ek)nek mint fizikai jelenségnek a jellemzése, a színek szerepének bemutatása a történettudomány, a lélektan és a művészetek szemszögéből, továbbá a magyar színnevek legfontosabb sajátosságainak összefoglalása, illetve tizenkét nyelv (angol, cseh, finn, francia, japán, koreai, kínai, német, olasz, orosz, román, szerb) színnevezéseinek leírása és egybevetése a megfelelő magyar nyelvi kifejezésekkel.**

A célkitűzésnek megfelelően a kötet első részében az olvasó egy fizikai témájú dolgozattal találkozhat. A dolgozat szerzője laikusok számára is érthető módon fogalmazta meg a színek mint fizikai jelenségnek a lényegét, legfontosabb tulajdonságait. A szemléletes ábrák segítséget nyújtanak e bonyolult jelenség valóban „színes” voltának érzékeléséhez. A történettudományi ihletésű dolgozat témáját tekintve áttekintés a színeknek a történelem során játszott különféle funkcióiról. Kiviláglik a dolgozattól, hogy a színek

értelmezésének és használatának is megvan a történelme. Időben változó tartalmak tűnnek elének az évszázadok csatározásain, mozgalmain, politikai küzdelmein végigtekintve. Rövid, de mozgalmas áttekintést kapunk arról, hogy hol és mikor milyen szerepet játszottak a különböző színek a történelmi eseményekhez kapcsolódva. A művészeti témájú dolgozat fordításelméleti kérdéseket tárgyal, központba helyezve a szecesszió és a színek viszonyát.

Kicsi Sándor András és Kiss Gábor értekezése vezeti be a szorosabban vett nyelvészeti témájú tanulmányok blokkját. A szerzőpáros – támaszkodva az igen gazdag magyar és nemzetközi szakirodalomra – körültekintő gondossággal mutatja be a színelnevezések bonyolult rendszerét a magyar nyelvben.

A kontrasztív nyelvészet körébe sorolható dolgozatok, mint általában az ilyen természetű értekezések – azonkívül, hogy bemutatják az olvasónak a színelnevezések célnyelvi rendszerét –, azt vizsgálják, mennyiben hasonlítanak és milyen mértékű eltérést mutatnak a célnyelvi színelnevezések a magyar színnevekhez viszonyítva. A szerzők – csak nagyon általánosan körvonalazott vezérfonalat követve – önálló tanulmányokat készítettek. Ennek következtében felépítésüket, a célkitűzések részleteit tekintve eltérnek egymástól. A téma egyéni megközelítését indokolják maguk az egymáshoz viszonyítva nagyon is különböző célnyelvi szegmensek is. A vizsgálat célja e dolgozatok esetében annak leírása is, hogyan, milyen mértékben és milyen módon hatottak és hatnak egymásra a színek megnevezésekor a különböző nyelvek. A színelnevezéseket – éppen úgy, mint a rokonsági elnevezéseket – a szinkronia síkján vizsgáljuk.

A keleti nyelvek (japán, kínai, koreai) esetében a nemzetközileg elfogadott és támogatott átírásokat alkalmaztuk, tekintettel arra, hogy egyes szavak, fogalmak, lexikai tételek visszakeresésénél az egységesen elfogadott és leggyakrabban alkalmazott tudományos átírási módban könnyebb az azonosítás, mint a magyar kiejtési szabályokat követő – csak magyarok által értelmezhető – módban.

A kiadvány érdeklődésre tarthat számot a nyelvtanárok, az idegen nyelvet tanulók, a fordítók és a színekkel foglalkozó szakemberek körében. Néhány dolgozat érdekes lehet azok számára is, akik nem elsősorban az idegen nyelvekkel kívánnak foglalkozni, hanem kultúrtörténeti, művészeti témájú kérdésekről szeretnének olvasni.

A kötet szerzői:

Andrić Edit, a nyelvtudományok doktora, egyetemi tanár, Újvidék, Bölcsészettudományi Kar

Cs. Jónás Erzsébet, az MTA doktora, professor emeritus, Nyíregyházi Egyetem

Gulyás Csenge, egyetemi tanársegéd, Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Hadházy Tibor, CSc, nyugalmazott főiskolai tanár, Nyíregyházi Egyetem

Hidasí Judit, CSc habil., professor emeritus, Budapesti Gazdasági Egyetem

Kicsi Sándor András, nyelvész

Kiss Gábor, lexikográfus, a TINTA Könyvkiadó igazgató-főszerkesztője

Laczik Mária, PhD, nyugalmazott főiskolai tanár, Nyíregyházi Egyetem

Megyery Friederike, nyugalmazott nyelvtanár, Kőlcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola, Debrecen

Minya Károly, PhD habil., intézetigazgató főiskolai tanár, Nyíregyházi Egyetem

Nagyné Schmelcz Erika, PhD, főiskolai tanár, Nyíregyházi Egyetem

Nagy Sándor István, tanár, Eötvös Loránd Tudományegyetem és Sapientia Egyetem,
Marosvásárhely

Osváth Gábor, nyugalmazott főiskolai docens, Budapesti Gazdasági Egyetem

Pilarský, Jiří, CSc habil., egyetemi docens, Debreceni Egyetem

Répási Györgyné, CSc habil., nyugalmazott egyetemi tanár, Nyíregyházi Egyetem

Reszler Gábor, CSc, nyugalmazott főiskolai tanár, Nyíregyházi Egyetem

Révay Valéria, PhD habil., nyugalmazott egyetemi docens, Pannon Egyetem

Simigné Fenyő Sarolta, CSc, egyetemi docens, Miskolci Egyetem és Nyíregyházi Egyetem

Székely Gábor, CSc habil., professor emeritus, Nyíregyházi Egyetem

A Függelékben közreadjuk a szerzők által a színekkel, színjelnevezésekkel kapcsolatos, korábban közreadott dolgozatok bibliográfiai adatait és a korábban megtartott előadások címeit.

Köszönetet mondunk a kötet lektorainak: Benő Attilának, Kiss Kálmánnak és Székács Annának. Köszönet illeti továbbá a következő intézményeket is, amiért anyagi támogatásukkal lehetővé tették a kötet megjelenését: Budapesti Gazdasági Egyetem, Filmfabriq Kft., Kelet- és Közép-európai Kutató Központ, Nyíregyházi Egyetem, Pensum Group Zrt.

Irodalom

Hidasi et al. (2016): Hidasi Judit – Osváth Gábor – Székely Gábor, szerk.: *Család és rokonság nyelvek tükrében*. Budapest: Tinta Könyvkiadó.